

GEOPOLITIKA

Komentáře:

Taylor, P. J. (1993) Geopolitical world orders. In Taylor, P. J. (ed.) Political geography of the twentieth century. A global analysis. Belhaven, London, str. 31-61.

V průběhu 20. století se vývoj společnosti a techniky natolik zrychlil, že je těžké odhadovat, jestli bude uspořádání světa a moci ve světě nadále procházet stejnými cykly a fázemi jako v minulém století. Ale článek byl vydán před dvanácti lety a na řadu otázek už známe odpověď. Devadesátá léta nasvědčovala tomu, že novou světovou velmocí, která bude určovat pravidla, budou přecejzen Spojené státy prodělávající nový rozkvět. Nyní jsou ve zdánlivé krizi, ale velké americké hospodářství nelze odepisovat. Na druhou stranu je možná skutečně jednou pro vždy konec naprosto suverénním světovým velmocem. Hospodářství vyspělých zemí jsou vzájemně tak závislá a provázaná, že dnes už není možný výrazný zisk jednoho na úkor druhého. Navíc v průběhu devadesátých let výrazně posílil soukromý sektor a státy budou muset spolupracovat na jeho zdravém usměrňování, neboť volný trh již spolehlivě prokázal, že vše se samo prostě nevyřeší. Ať už bude hospodářsky nejsilnější kterákoliv země nebo skupina zemí, jiná než hospodářská soutěž – a to jen v rozumných mezích – doufejme prostor nikdy nedostane. Dnešní svět už je skutečně jiný, dnes už nejde o to, kdo je nej nej nej. Dnes jde o řešení problémů, které se dotýkají všech zemí a to velmi přímo. Tyto problémy musí řešit nejbohatší i nejchudší země. Povinností bohatých zemí je vtažení chudých zemí do řešení těchto problémů. A ozbrojené konflikty o moc se do dnešního světa dávno nehodí. Jestliže dříve jim měla zabraňovat toho času rozhodující velmoc, pak dnes jim musí zabraňovat společenství všech zemí, které již přijaly tento základní princip za samozřejmý. Jedině to jsou vyspělé země bez ohledu na počet vydělaných dolarů na osobu.

Článek se podrobně zabývá geopolitickými světovými systémy od doby kolonialismu po současnost a přitom se zamýšlí nad tím, jaký by měl být současný (dnešní) GWO a zda bude následovat vzory těch předešlých. Autor podle mého názoru poměrně jasně vysvětlit teorii GWO a podrobně probral jednotlivé dvou GWO ve 20. století. Poměrně málo prostoru věnuje otázce sever – jih – nelze v tomto vztahu najít nějaký GWO?

Vzhledem k délce a podrobnosti článku se budu věnovat pouze několika konkrétním bodům, které mě v něm zaujaly či překvapily. Prvním takovým bodem bylo Wallersteinovo a Modelskiho pojetí dvou světových válek jako období jedné prodloužené třicetileté války - období německých válek, což podle mě toto období výstižně charakterizuje, nepovedená versailleská konference nedala základ evropskému míru ale dvacetiletému příměří, v průběhu kterého se Německo pouze připravovalo na pokračování konfliktu. V textu mi chyběl bližší rozbor této situace (jednání ve Versailles, britské pozice v tomto vyjednávání a prezentace tohoto jednání jako jedné z příčin druhé světové války). Zároveň mě překvapilo, že autor označil britský přínos k ukončení druhé světové války jako druhořadý, vzhledem k tomu, že jako jediný stát na západní frontě nepodlehł Německu. V části věnované studené válce mě zaujala pasáž, vysvětlující podíl Velké Británie na vzniku studené války - její zájem na tomto uspořádání světa a nastínění jiných tehdejších alternativních možností a pasáž prezentující možnost výkladu udržování studené války jako konspiraci mezi dvěma hlavními supervelmocemi - praktické využití bipolarity ke kontrole spojenců. Působivý se mi vzhledem k roku publikace 1993 zdá také závěrečný odhad budoucího vývoje a vize ohrožení ze strany islámských hnutí oproti dřívějším konfliktům s konkrétními státy, protože válka v zálivu byla stále ještě relativně konvenčně vedena mezi státy a Husajnov režim nebyl islamistický.

Dle mého názoru je geopolitický vývoj ve 20. století velmi zajímavý, bohužel však mnohdy přerostl ve válečné konflikty, které byly v porovnání s minulostí daleko krvavější a ničivější. také důsledky byly často ještě horší než samotná válka (nástup A.Hitlera několik let po skončení 1. světové války, studená válka po 2.světové válce).

Co se týče vývoje do budoucnosti - tedy 1. poloviny 21. století – velmi významný bude zejména vzrůstající vliv Číny a současná hrozba tzv. terorismu.

Beck, U. (2004) Světová riziková společnost ještě jednou: hrozba terorismu. In Beck, U.: Společnost světového rizika. Sociologické nakladatelství, Praha, str. 397-418.

Ulrich Beck konstatuje, že v současném stále více globalizovaném světě se hroubí opory národních států zevnitř i zvnějšku. Stále více se rozhoduje v nadnárodním měřítku a místní záležitosti jsou naopak stále častěji řešeny na úrovni menších regionů, v zemích probíhá decentralizace vlády. Předpokládá, že proces globalizace je o krok před lidstvem v oblasti rizik - rizik ekologických, ekonomických a teroristických. Přitom je stále více zřejmé, že s těmito riziky se vypořádat lze, ale pouze spoluprací na celosvětové úrovni a to tak, že se naleznou a odstraní příčiny rizik, nikoliv jejich důsledky. Je zastáncem kosmopolitismu, který představuje otevření států svému okolí za účelem sjednocování vlád tak, aby bylo možné operativněji reagovat na vznikající rizika. Jako nadějný příklad uvádí projekt evropské integrace. Zastává názor, že kosmopolitismus se vzájemně nevylučuje se zachováním národní identity. Přitom zdůrazňuje, že stát nemůže být oslabován, naopak státní organizace musí být posilovány, k čemuž už dochází. Rozdíl mezi národním a nadnárodním se však stírá.

Nelze než s autorem souhlasit s řadou tezí, které v článku přednesl. Řada vět by se dala „tesat do kamene“ Je ale otázkou, jaké je možné některé závěry uvést d života, případně, zda jsou některé názory opravdu relevantní. Autor podle mého názoru vystihl názoru velké části lidí na budoucnost světa po 11.září.

Každá aktivita má své nezamýšlené důsledky, dává do pohybu procesy, nad kterými nemáme kontrolu a musíme čelit jejich následkům a logicky čím rozsáhlejší jsou naše aktivity, tím rozsáhlejší i jejich nezamýšlené důsledky a na tom, že globální problémy je nutné řešit globální spoluprací není nic objektivního. Hlavní otázkou mezinárodní spolupráce, o kterou se státy pokoušely v průběhu celého 20. století, není jestli ano či ne, ale jak spolupracovat efektivně, jak zařídit dodržování mezinárodních závazků a na toto téma nenabízí autor žádnou odpověď.

Zpochybňování ekologických a finančních krizí je také pochopitelné, vzhledem k tomu, že jejich původci jsme my sami - ukázat prstem na sebe je vždycky obtížnější než ukázat prstem na jiného jako při teroristických útocích, hledání viníků jinde a simplifikace obrazu nepřítele jsou klasickými příklady, jak pohodlně zdůvodnit vlastní selhání.

Pasáže týkající se kosmopolitního státu či kosmopolitní sociální vědy a nového paradigmatu mi přišly příliš obecně formulované a vágní a myslím si, že přestože koncept národního státu není příliš starý, stihl v politice, vědě i lidech dost silně zakořenit.

Dle mého názoru jsou teroristické hrozby velmi reálné opravdu kdekoliv. problém je však podle mě daleko hlubší, než se jeví na první pohled – na jedné straně útok na WTC 11.9.2001 a na Madridském nádraží 11.3.2003 (přesně dva a půl roku poté –navíc před volbami!). na druhé straně odvetné útoky USA proti Afganistánu a Iráku. je tety poměrně pravděpodobné, že jedná o mocenskou hru, kde na jedné straně nad celým „západním světem“ visí hrozba terorismu, který těží zejména ze strachu prostých obyvatel, na druhé straně zjevná snaha USA

o co největší boj proti terorismu za příliš vysokou cenu (stačí připomenout omylem?! zasažené civilní cíle- šloly apod.). Jediní, kdo na této absurdní hře vydělávají je samozřejmě zbrojní průmysl a tzv. mocní kteří se stávají ještě mocnější- obyčejní obyvatelé jsou pod hrozbou na obou stranách....

Mě a asi i autora zajímá, jaký bude vývoj geopolitiky v budoucnu – bude se opakovat nebo nastane nějaký překvapivý vývoj. Jeho analýza byla dosti podrobná, ale výsledky do budoucna nejsou zřetelné.

Otázky:

- Jakou roli v boji proti příčinám terorismu hraje a mělo by hrát Rusko?
- Jsou teroristické útoky extrémních islámských organizací na západní země, tedy zejména USA, především reakcí na ekonomický útlak, nebo je hlavním a nezměnitelným zdrojem nenávisti rozdíl v kultuře a způsobu života?
- Jak se dnešní světoví politici poučili z předchozích GWO? Je u nich vidět nějaký posun v myšlení
- Ve které Kondratieffově cyklu se nyní nacházíme? Jsme ještě ve fázi A (růstu) nebo už B (úpadku) Jak by šlo charakterizovat současné GWO?
- Jak aktuálně hodnotí politologové vývoj politické situace světa po skončení bipolarity a jaké jsou odhady do budoucna?
- Jak zefektivnit mezinárodní spolupráci (návrhy reform OSN, NATO, ...)?
- Jak přesně má vypadat kosmopolitní sociální věda?
- Proč je terorismus rozvíjen především v arabských zemích?
- Je možné, že do terorismu směřují finance především z ropy?
- Je vůbec nějak možné, aby si teroristé vybrali jakékoliv místo v ČR jako svůj cíl?
- Jak přinutit bohaté státy řešit obrovské ekologické problémy v zemích 3světa, když z toho mají zisky a naopak?(za každou cenu to teď zničit a co bude pak, to se uvidí...)